



# **POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKÉ FEDERACI A VÝCHODNÍ DIMENZE PZP**


MVZ220

# VÝCHODISKA A ZÁKLADNÍ KONCEPTY

- Uspořádání vztahů s Východem = jedna z nejvýraznějších výzev Polské republiky po roce 1989
- Vztahy založené na konfrontaci a gravitaci
- Období 1989 – 1992 – éra „hledání odpovědí“
- Opuštění východního bloku, snaha o jeho demontáž, nutnost zaplnit vakuum ve vztahu s východními partnery (historická pachut')
  - Strach, stereotypy, atavistické romantické představy ...
- Diverzifikace vztahů (1990 – min. Skubiszewski – „politika dvou kolejí“)
  - Vztahy s Ruskem
  - Vztahy se zeměmi sovětského svazu (primárně Bělorusko, Ukrajina)

# POLSKO A VÝCHODNÍ


## SOUSEDÉ

- Piłsudski vs. Dmowski
- Polská politika vůči východní Evropě může být analyzována z hlediska dvou přístupů:
  - Romantismus 
  - Minimalismus
- Polské politické elity v průběhu času víceméně vždy tendovaly k romantické variantě
- např. prometheismus (Piłsudski), Giedroyc-Mieroszewski doktrína (70ties)

# JAK BY MĚLY BÝT SPRÁVOVÁNY POLSKÉ VZTAHY S VÝCHODNÍMI SOUSEDY?

Stále v duchu minimalismus vs. romantismus


Sienkiewicz (2000), Olszański (2001) atd.:

- Bělorusko a Ukrajina budou vždy odlišné od zemí SVE.
- Polsko nikdy nebude schopno ektivně ovlivnit vnitřní vývoj v těchto zemích, naopak však tyto pokusy zhorší vztahy s RF.
- Proruské síly v těchto zemích nejsou geopolitická katastrofa pro Polsko -) Realizovány by měly být pouze realistické cíle.


Smolar (2000), Najder (2000) atd.:

- Posílení vlivu RF v oblasti Ukrajiny je geopolitická katastrofa.
- Polská podpora těmto zemím nesmí být pouze strategický kalkul, ale jedná se o „morální závazek“ plynoucí z polské historické zkušenosti a identity.


# POLSKÁ POLITIKA VŮČI VÝCHODNÍM SOUSEDŮM PO VSTUPU DO ZÁPADNÍCH STRUKTUR

- Žádná razantní změna, podpora demokratické tranzice, ALE silnější pozice pro realizaci ambicí
- Ve vztahu k východní Evropě: zdírazňování vlastní pozice, vytvoření koherentní politiky EU 
- 2003 – 2007: externí vlivy (Růžová revoluce, Oranžová revoluce, PCA atd.) =) ambiciózní cíle polské politiky
- 2007 – 2016: snaha o pragmatičtější politiku
- Vnitřní rozpolcenost – viz konflikt v Gruzii 2008 – Kačzynski vs. Tusk

# VÝCHODNÍ PARTNERSTVÍ

- Přebírající názor, že polská pozice v EU dává možnost být více aktivní ve Východní Evropě. Současně, že Polsko může být unijním odborníkem na východní Evropu je patrný již v předvstupní fázi:
- 1) 2001 – dokument *Eastern Policy of the EU in the Context of its Enlargement by the Inclusion of East-Central European Countries- the Polish View*
- 2) 2003 – dokument *Polish Proposals Concerning the Future Shape of the Enlarged EU toward the New Eastern Neighbors* 
- prosinec 2007 – polsko-litevský návrh na posílení východní dimenze v rámci Evropské politiky sousedství (ENP)
- Duben/květen 2008 - Sikorski (PR –SWE iniciativa) návrh Východního partnerství v kontextu Sarkozyho Unie pro středomoří
- Květen 2009 – pražský summit – založení Východního partnerství (EaP)
- Cíl politické přidružení a ekonomická integrace – Asociační dohody
- Cílová skupina: Bělorusko, Gruzie, Moldávie, Ukrajina, Arménie a Ázerbájdžán.

# UKRAJINA V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE – GEOPOLITICKÝ POHLED

- Ukrajina je pro Polsko až neobvykle důležitou zemí (=) geopolitické důvody (panující přesvědčení, že Ukrajina pod ruským vlivem =představuje vitální ohrožení polské bezpečnosti)
- Zbigniew Brzeziński (1997):  *Ukraine, a new and important space on the Eurasian chessboard, is a geopolitical pivot because its very existence as an independent country helps to transform Russia...Russia without Ukraine can still strive for imperial status, but it would then become a predominantly Asian imperial state. Russia thus sought to maintain its influence in Ukraine using a wide range of instruments – diplomatic, economic, military, cultural and social.*

# UKRAJINA V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE – HISTORICKÝ POHLED I.


- Paralela na ČR – SRN vztahy?
- *„Poláci po dlouhá staletí utiskovali Ukrajince, a když útisk dosáhl vrcholu Ukrajinci masakrovali Poláky. Oplácěje stejnou mincí, Poláci vraždili Ukrajince. Tím pádem se sousedské vztahy staly tragédií obou národů“.* (Mikolaj Sivický)
- Kořeny v 17. století – Polsko-litevská unie ovládá ukrajinské území
- Andruševský mír (příměří) v roce 1667 - rozdělení území mezi Polsko-litevskou unií a



# UKRAJINA V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE – HISTORICKÝ POHLED II

- 19. stol a nárůst nacionalismu = vrchol polsko-ukrajinská válka (1918 – 1919)
- 2 WW a operace „**Akcja Wisła**“ (1947)
  - přetrvávající historická pachuť
  - 17. 12. 2014 – Petro Poroshenko v Sejmu: „*we forgive and ask for forgiveness*“, ALE květen 2015 – ukrajinský Parlament přijal resoluci oslavující členy UPA jako národní ukrajinské hrdiny
  - červenec 2016 Sejm – 11. červenec jako připomínka utrpení polských obyvatel z rukou UPA
- Komunistická éra – vzájemné vztahy z pozice komunistického satelitu a sovětské republiky

# PZP VŮČI UKRAJINĚ V 90. LETECH

- Obnova vztahů po roce 1989: podpora nezávislosti a suverenity, nekonzistentní přístup
- 18. května 1992: Smlouva o dobrém sousedství, přátelských vztazích a spolupráci, polská vláda popisuje Ukrajinu jako „*strategického partnera*“, ALE  nekonzistentní přístup
- 1995 – Polsko se stává advokátem Ukrajiny s ohledem na vstup do Rady Evropy a Středoevropské iniciativy (CEI)
- 1996 – „*Rok ukrajinské renesance*“ v Polsku – návštěva Kučmy ve Varšavě, množství bilaterálních dohod, růst bilaterálních setkání na vládní, parlamentní, vojenské úrovni
- \_rozvoj spolupráce ve vojenské (1997 - \* POLUKRBAT) a ekonomické (1998 - \*PAUCI) dimenzi

# POLSKÁ PODPORA ORANŽOVÉ REVOLUCE NA UKRAJINĚ V ROCE 2004/2005

- Podpora revoluce napříč celou polskou společností (pozitivnější vnímání Ukrajinců v polské společnosti) = snaha připoutat Ukrajinu více k Západu (podpora v rámci Evropské politiky sousedství, finanční podpora, snaha přidružit Ukrajinu k NATO)
- Vystoupení polských politiků na náměstí v Kyjevě, zapojení umělců – happeningy jako součást kampaně „*Kijów – Warszawa – Wspólna Sprawa*“
- =) nenaplnění polského očekávání (interní problémy Ukrajiny – štěpení revoluční koalice, boj o moc...), utlumení vzájemných relací? (výjimka plynové krize)

# POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V KONTEXTU UKRAJINSKÉ KRIZE I.

Únor 2014 – ukrajinské události – nový impuls ve vzájemných vztazích

- Polsko hlavní hybatel postoje EU
- Polsko tlačilo na podpis Asociční dohody mezi Ukrajinou a EU (otázka Timošenkové)
- 2014 - jednání v Berlíně a Minsku – hraje Polsko druhé housle?
- Snaha budovat pevné bilaterální spojení (premiér Arseny Yatsenyuk a prezident Petro Poroshenko)
- Přesuny polských jednotek, volání po rozmístění jednotek NATO na polském území

# POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA V KONTEXTU UKRAJINSKÉ KRIZE I.

- podpora ukrajinského odporu vůči RF:  
polské dodávky zbraní na Ukrajinu,  
reverzní tok plynu ...

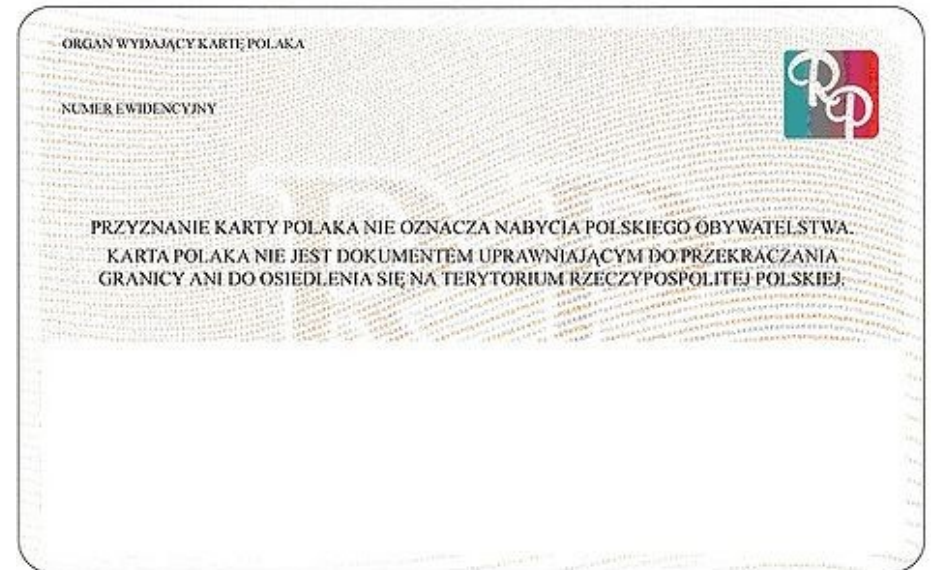


- Polská bezpečnost stále vnímána  
prismatem nezávislosti Ukrajiny (např.:  
prosinec 2015 – Duda na návštěvě Kyjeva  
vyjádření maximální podpory Ukrajiny,  
finanční podpora – včetně půjček, snaha  
od počátku zapojit do krize



# BĚLORUSKO V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE

- úvodní otázky: hranice + postavení běloruské menšiny
- PR uznala nezávislost Běloruska již 27. 12. 1991
- 23.6.1992 – Smlouva o dobrém sousedství, přátelských vztazích a spolupráci
- 1994 – vítězství prezidenta A. Lukashenka = ochlazení vztahů
- Volby 2001 – 2010



# RUSKÁ FEDERACE V POLSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE

MVZ220

# HISTORICKÉ REMINISCENCE

- Polsko-litevská unie (16.stol.):

*„prozápadni katolické Polsko se poprvé dostalo do reálného střetu s ortodoxním Ruskem*

*a začal jejich odvěký spor o ovládnutí prostoru střední Evropy*  
(Nowak)



- Polsko – ruská válka 1605 – 1618
- Trojí dělení Polska (1772, 1793, 1795)
- Polsko - sovětská válka (únor 1919 – březen 1921)
- Náraz velmocenských ambicí obou států
- Polsko je mostem do Západní Evropy
- „*zázrak na Visle*“ bitva u Varšavy (13. – 25. srpna 1920)







# KATYŃ JAKO SYM



# KAUZA KATYŇ

- 17. 9. 1939 – na území Polska vstupuje Rudá armáda, od září 1939 zadrženo cca 250 000 Poláků, cca 15 500 Poláků přebírá NKVD (vojenští důstojníci, představitelé státní správy...)
- 5. 3. 1940 – L. P. Berija předává Stalinovi spis č. 794/B, likvidace cca 22 tis. lidí 
- léto 1942 – objeveny masové hroby v Katyňi poblíž Smolensku
- Norimberské procesy – prokurátor Rudenko
- 1945 – konec 80. let – léta mlčení....
- 1951 – 1952 – zvláštní vyšetřovací komise Kongresu
- 1987 – rusko-polské vyšetřování, 1990 – Gorgačov přiznání role NKVD při zabíjení. předání dokumentů ....

# VZTAHY PO ROCE 1989 – ÉRA OPATRNOSTI

- Vyřešení otázek spojených s CW (pobyt ozbrojených sil, Katyň, Kaliningrad, návrat uměleckých děl, stalinské zločiny na polských občanech...)
- Pobyt vojsk SSSR/RF na po ém území:
  - 1989 - 59 posádek s cca 60 tisíci sovětských vojáků, 15 letišť, 6 polygonů atd.
- diskuse o platnosti Brežněvovy doktríny (pokračující závislost na dodávkách surovin ze SSSR/RF)
  - = snaha „*netahat ruského tygra za ocas*“ (Chwalba 2009:180).

# VZTAHY PO ROCE 1989 – ÉRA OPATRNOSTI II.

- 22. 5. 1992 (Moskva) – prezidentský podpis smlouvy o přátelské spolupráci a dobrých sousedských vztazích mezi Polskem a RF



*(Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy)*

- září 1993 – slavnostní rozloučení s poslední skupinou vojáků v Belwederu
  - nulová varianta vzájemného vyrovnání
- Srpen 1993 návštěva B. Jelzina ve Varšavě - Powązkowski hřbitov

*- Rozhodnutí suverénního Polska stát se součástí všech typů*


# DYNAMIKA VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ V 2. POLOVINĚ 90. LET

- 1/2 90. let – růst napětí. Třecí plochy:
  - Bezpečnostní situace v regionu (polský vstup do NATO, podpora ruské občanské společnosti, čečenský konflikt....)
  - Oboustranně narůstající ambice vůči okolním zemím (Ukrajina, tranzit Bělorusko - Kaliningrad)
  - Tranzit zemního plynu (1996 Jamalský kontrakt)
- Spory uvnitř vlády (Oleksyho aféra) a spory s prezidentem (premiér J. Oleksy v roce 1995 na oslavě Dne vítězství v Moskvě)
  - Snaha o posílení ekonomické dimenze vztahů (1994 - 1996)



Významné zhoršení vztahů po vstupu Belgie do NATO v březnu


# DYNAMIKA VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ NA PŘELOMU TISÍCILETÍ

- leden 2000: vyloučení 9 ruských diplomatů z polského území, ruská reakce stejného typu
- červen 2000: „*Předpoklady polské zahraniční politiky vůči Rusku*“
- oteplení vztahů po 11/9 2001 – ruský prezident po 9 letech znovu ve Varšavě

= založení **Komise pro obtížné otázky**

- válka v Iráku, další vlna rozšíření NATO, růžová revoluce v Gruzii – opětovné zhoršení vztahů

# POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROCE 2000 I – VLÁDA PiS

- 2004 - polská podpora „Oranžové revoluce“ na Ukrajině a posilování východní dimenze polské (unijní) politiky
- 2005 - Kauza exportu polského masa do RF 
- volby podzim 2005 – SLD-PSL vláda nahrazena vládou pod vedením PiS = tvrdší postoj vůči Rusku
- listopad 2006 - jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci s Ruskem (PCA) a polské veto
- Energetická bezpečnost (Nord Stream) – 2006 Sikorski (plynovod jako nový pakt Molotov – Ribbentrop)



# POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROCE 2000 II – VLÁDA PO

- volby listopad 2007 – PO a Donald Tusk – ne krátkozrakosti, ne emocím, ALE ve stejném kurzu ..... Na cestě ke konstruktivnímu uspořádání bilaterálních vztahů? Sikorski – snaha o vytvoření strategického partnerství s RF



- únor 2008 – Tusk v Moskvě – alternativy pro Nordstream, uklidnění vztahů => zrušení embarga na dovoz polského ma

- 2008 – znovuoobnovení Polsko-ruské komise pro (Adam Rotfeld)

- srpen 2008 – konflikt v Gruzii – odsouzení ruské důraz na roli EU a stažení ruských vojsk (Lech Ka

- září 2008 – Sergej Lavrov přijíždí do Wa-wy





# POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROCE 2000 III – VLÁDA PO

- 2009 – kauza ruského dokumentu ospravedňujícího pakt Molotov–Ribbentrop
  - ohrožení vzpomínkového aktu k 70. výročí začátku 2. světové války
- 1. září 2009 – vzpomínkový ceremoniál ve Westerplatte
  - „Dopis Polákům“ (Gazeta Wyborcza)
  - otevření archivů NKVD – spolupráce Poláků s Němci ohrožující vztahů?



- zpomalení ambicí Gru
- přehodnocení protirak
- uzavření kontraktu na

# FAKTOR SMOLEŇSK

- rok 2010 = 70. výročí katyňského masakru, oteplování vztahů (ruská televize odvysílala film Katyň....)
- 10. dubna 2010 nehoda TU 154 u Smolensku (96 mrtvých – i prezident Lech Kaczyński)
- Dmitry Medvedev – vytvoření vyšetřovací komise (V. Putin)
- Krátkodobé oteplení vzájemných vztahů? (zveřejnění svazků ohledně katyňského masakru, 26.10.2010 Duma přiznává Stalinovu vinu za Katyň...)
- 20. října 2010 – finální zpráva vyšetřovací komise
  - Kritika transparentnosti?
- Zpráva předána polské straně, 60 denní lhůta před zveřejněním
- Polské připomínky: nepředání dokumentů, nezohledněny komentáře ...
- polské závěry vs. ruské závěry







# UKRAJINSKÁ KRIZE A JEJÍ VLIV NA POLSKO-RUSKÉ VZTAHY

- „největší unijní jestřáb“ ve sporu mezi Ruskem a Ukrajinou – na začátku aktivní vyjednávač, následně na druhé koleji?

- léto 2014 – embargo na dovoz polského ovoce a zeleniny do Ruska (reakce na sankce vůči Rusku), diskuse o posilování polské bezpečnosti

Národní bezpečnostní strategie (listopad 2014) – Ruské aktivity na Krymu a na Ukrajině představují riziko pro polskou bezpečnost

- podzim 2014 – vzájemné vyhoštění několika diplomatů

# POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROČE 2000 III. – VLÁDA OP

○ únor 2015

- Vystěhování polského konzulátu v Petrohradě
- Výročí osvobození Osvětimi, polské zpochybnění konání oslavy konce 2. světové války v Moskvě (reakce na Schetynovo vyjádření)
- léto 2015 – polský tlak na pokračování sankcí EU vůči Rusku
  - prezident Duda – Polsko by se mělo připojit k tzv. normandské skupině vyjednávací mír na Ukrajině
- září 2015 – přerušování dodávek plynu do Polska? Ruský velvyslanec v Polsku Sergei Andreev: „*Polsko ruské vztahy jsou nejhorší od roku 1945*“
- Říjen 2015 – zrušení akreditace ruskému novináři, stejná reakce z ruské strany

# POLSKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA VŮČI RUSKU PO ROCE 2000 III. – VLÁDA PIS

- prosinec 2015 – pozastavení fungování Komise pro obtížné otázky (rezignace Rotfelda)
- dynamika vztahů v podobných intencích jako v roce 2005 – 2007?
  - Otázka reparací
  - Vyhoštění historika
  - Kauza sovětských pomníků (zákon o dekomunizaci země)
  - .....

DĚKUJI VÁM ZA  
POZORNOST!

zapletalova@mail.  
muni.cz